

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет агротехнологій та природокористування
Кафедра садово-паркового та лісового господарства

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА
ДЕНДРОЛОГІЯ

Обов'язковий ОК

Спеціальність	205 Лісове господарство
Освітня програма	Лісове господарство
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)

Суми – 2025

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1	Назва ОК	НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА З ДЕНДРОЛОГІЇ		
2	Факультет/ кафедра	Агротехнологій та природокористування / садово-паркового та лісового господарства		
3	Статус ОК	Обов'язковий		
4	Програма / спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)	«Лісове господарство» (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти)		
5	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркових ОК)			
6	Семестр та тривалість вивчення	Денна форма навчання – 2 курс, 2 ст: шостий, четвертий семестр		
7	Кількість кредитів ЄКТС	10,0 кредитів ЄКТС, 300 годин		
9	Загальний обсяг годин та їх розподіл / денна форма навчання	Контактна робота (заняття)		Самостійна робота
		ЛК	ПЗ	
		60	60	
	Загальний обсяг годин та їх розподіл / заочна форма навчання	Контактна робота (заняття)		Самостійна робота
		ЛК	ПЗ	
		х	х	
10	Мова навчання	українська		
11	Викладач	Мусієнко Сергій Іванович, к. с.-г. наук, доцент кафедри садово-паркового та лісового господарства Факультет агротехнологій та природокористування, ауд. 02а.		
12	Контактна інформація	Мусієнко С.І. / musienkosergij_les@ukr.net		
13	Загальний опис освітнього компонента	Дендрологія – базова дисципліна для підготовки фахівців із спеціальності 205 - Лісове господарство. В процесі вивчення студенти оволодіють вмінням визначати і докладно характеризувати головні деревні лісотвірні види і супутні види за морфологічними, анатомічними ознаками та грамотно використовувати їх в лісовому господарстві, захисному лісорозведенні та озелененні. Метою навчальної практики дисципліни «Дендрологія» є розкрити теоретичні положення формування високопродуктивних та біологічно стійких лісових, захисних, естетично цінних декоративних насаджень, ефективних і довговічних ландшафтів на основі знання біології розвитку деревних рослин, їх екології і фенології, вчення про рослинний покрив. У результаті вивчення дисципліни студент повинен: • знати: орієнтуватись у видовому багатстві		

		деревних рослин, знати відношення основних деревних та кущових видів до дії різних екологічних факторів; • вміти: вільно орієнтуватися у видовому складі деревних рослин лісових, захисних, декоративних насаджень; визначати види деревних і кущових рослин за допомогою визначників за пагонами в безлистому та облистяному стані за насінням, квітами та плодами; проводити фенологічні спостереження, визначати цінні декоративні ознаки в різні періоди вегетації; проводити добір асортименту деревних рослин для лісових, декоративних та захисних насаджень.
14	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Пререквізити: Ботаніка, Ґрунтознавство, Метеорологія. Постреквізити: Озеленення населених місць, Лісознавство, Лісові культури, Лісівництво, Лісова таксація
15	Політика академічної доброчесності	Дотримання академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилаючись на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної або наукової діяльності. Порушення академічної доброчесності при вивченні ОК «Дендрологія» вважаються: академічний плагіат, академічне шахрайство (спісування, обман, видавання чимось виконаної роботи за власну), використання електронних пристроїв під час підсумкового контролю знань. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: Академічний плагіат – оцінка 0, повторне виконання завдання. Академічне шахрайство – анулювання отриманих балів; повторне проходження оцінювання повторне виконання несамотійно виконаної роботи; Використання електронних пристроїв під час підсумкового контролю знань – відсторонення від виконання роботи, оцінка 0, повторне проходження підсумкового контролю
16	Ключові слова	Дендрологія, деревні рослини, лісотвірні види, морфологічні ознаки, анатомічна будова, лісове господарство, лісорозведення.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)				Як оцінюється РНД
	ПРН2	ПРН5	ПРН17	ПРН18	
ДРН1. Здійснювати самоосвіту та саморозвиток, критично оцінювати власний рівень знань, знаходити та застосовувати нову інформацію для підвищення професійної компетентності.	+				Поточне експрес-опитування; тестовий контроль (поточний і підсумковий). Обговорення обраних шляхів розв'язання проблеми. Письмовий іспит.
ДРН2. Аналізувати та застосовувати біологічні особливості росту і розвитку деревних порід у різних умовах, використовувати теоретичні основи ведення лісового і мисливського господарства для розв'язання виробничих задач.		+			
ДРН3. Визначати деревні та чагарникові види за морфологічними ознаками, оцінювати їх якість з використанням спеціального обладнання з урахуванням зональних та регіональних умов.			+		
ДРН4. Ефективно співпрацювати в міждисциплінарних командах, здійснювати професійний внесок у реалізацію комплексних проєктів з організації та розвитку об'єктів лісового господарства.				+	

ПРН 2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти.

ПРН 5. Розуміти і застосовувати особливості процесів росту і розвитку лісових насаджень, теорії та принципи ведення лісового і мисливського господарства для вирішення завдань професійної діяльності.

ПРН17. Володіти знаннями видового та сортового різноманіття деревних та чагарникових видів рослин, методами та методиками визначення якості рослинності з використанням спеціальної техніки та обладнання у відповідності до зональних та регіональних умов.

ПРН18. Співпрацювати з фахівцями інших галузей знань, робити фаховий внесок у колективну роботу в рамках комплексних проєктів формування об'єктів лісового господарства.

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема	Розподіл в межах загального бюджету часу						Рекомен- дована літерату-ра ¹
	Аудиторна робота				Самостій-на робота		
	ЛК		ЛЗ				
	ДФ	ЗФ	ДФ	ЗФ	ДФ	ЗФ	
3-й (осінній) семестр (Модуль 1, Модуль 2)							
Тема 1 Поняття про дендрологію, її значення для лісового господарства.							1-17, електронні ресурси
Тема 2 Вид, його ареал, внутрішньовидова мінливість							
Тема 3 Життєві форми та життєвий цикл деревних рослин							
Тема 4 Основи екології деревних рослин. Екологічні фактори і екологія рослин							
Тема 5. Морфологія деревних рослин.			4		2		
Тема 6. Дендрофлора України, її особливості.			4		1		
Тема 7. Природна зональність і висотна пояси́сть рослинності. Дендрофлора і рослинність висотних поясів.							
Тема 8. Поняття про інтродукцію рослин.			4				
4-й (весняний) семестр (Модуль 3, Модуль 4)							
Тема 8. Філогенетична система деревних рослин.	2		-				1-17, електронні ресурси
Тема 9. Відділ голонасінні.	6		4		1		
Тема 10. Відділ покритонасінні: підкласи Магноліїди та Ранункуліди.	6		4		1		
Тема 11. Відділ покритонасінні: підкласи Гамамеліди та Диленіїди.	6				1		
Тема 12. Відділ покритонасінні: підкласи Розіди та Ляміїди.	8				1		
Тема 13. Основи фенології деревних рослин.					1		
Разом			20		10		

¹Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

¹Має відповідати Матриці забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми, зазначається для обов'язкових освітніх компонентів ОП I та II рівня, для усіх (обов'язкових та вибіркових ОК) ОП III

²Перелік має відповідати методам сумативного оцінювання, наведених у таблиці 5.2, причому кількість методів оцінювання не обов'язково має дорівнювати кількості ДРН (один метод оцінювання може бути застосовано для оцінювання декількох ДРН)

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)	Кількість годин
ДРН 1. Здійснювати самоосвіту та саморозвиток, критично оцінювати власний рівень знань, знаходити та застосовувати нову інформацію для підвищення професійної компетентності.				
×	<i>Пояснювально-репродуктивні</i> методи: лекція, розповідь-пояснення, бесіда, спрямовані на вирізнення ціннісно-орієнтованого змісту навчального матеріалу (в контексті професійних завдань) Використання платформи Moodle, Kahoot, Learning App Zoom під час змішаної форми навчання. Зразки пагонів голонасінних, шишок голонасінних; гербарій пагонів покритонасінних в облистяному стані та в безлистому стані; зразки насіння деревних видів. Карти ареалів основних лісотвірних видів. Експозиційні стенди зі зразками пагонів, шишок, насіння. Таблиці, схеми, рисунки, слайди.	5	робота з підручниками, посібниками, матеріалами мережі Інтернет; ілюстрація, демонстрація, виконання самостійних робіт тощо	2
ДРН 2. Аналізувати та застосовувати біологічні особливості росту і розвитку деревних порід у різних умовах, використовувати теоретичні основи ведення лісового і мисливського господарства для розв'язання виробничих задач.				
	<i>Пояснювально-репродуктивні</i> методи: лекція, розповідь-пояснення, бесіда, спрямовані на вирізнення ціннісно-орієнтованого змісту навчального матеріалу (в контексті професійних завдань) Використання платформи Moodle, Kahoot, Learning App Zoom під час змішаної форми навчання. Зразки пагонів голонасінних, шишок голонасінних; гербарій пагонів покритонасінних в облистяному стані та в безлистому стані; зразки насіння деревних видів. Карти ареалів основних лісотвірних видів. Експозиційні стенди зі зразками пагонів, шишок, насіння. Таблиці, схеми, рисунки, слайди.	5	робота з підручниками, посібниками, матеріалами мережі Інтернет; ілюстрація, демонстрація, виконання самостійних робіт тощо	3

ДРН 3. Визначати деревні та чагарникові види за морфологічними ознаками, оцінювати їх якість з використанням спеціального обладнання з урахуванням зональних та регіональних умов.				
×	<i>Пояснювально-репродуктивні методи:</i> лекція, розповідь-пояснення, бесіда, спрямовані на вирізнення ціннісно-орієнтованого змісту навчального матеріалу (в контексті професійних завдань) Використання платформи Moodle, Kahoot, Learning App Zoom під час змішаної форми навчання. Зразки пагонів голонасінних, шишок голонасінних; гербарій пагонів покритонасінних в облистяному стані та в безлистому стані; зразки насіння деревних видів. Карти ареалів основних лісотвірних видів. Експозиційні стенди зі зразками пагонів, шишок, насіння. Таблиці, схеми, рисунки, слайди.	10	робота з підручниками, посібниками, матеріалами мережі Інтернет; ілюстрація, демонстрація, виконання самостійних робіт тощо	2
ДРН 4. Ефективно співпрацювати в міждисциплінарних командах, здійснювати професійний внесок у реалізацію комплексних проєктів з організації та розвитку об'єктів лісового господарства.				
	<i>Пояснювально-репродуктивні методи:</i> лекція, розповідь-пояснення, бесіда, спрямовані на вирізнення ціннісно-орієнтованого змісту навчального матеріалу (в контексті професійних завдань) Використання платформи Moodle, Kahoot, Learning App Zoom під час змішаної форми навчання. Зразки пагонів голонасінних, шишок голонасінних; гербарій пагонів покритонасінних в облистяному стані та в безлистому стані; зразки насіння деревних видів. Карти ареалів основних лісотвірних видів. Експозиційні стенди зі зразками пагонів, шишок, насіння. Таблиці, схеми, рисунки, слайди.	5	робота з підручниками, посібниками, матеріалами мережі Інтернет; ілюстрація, демонстрація, виконання самостійних робіт тощо	3

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

Сумативне оцінювання – підбиває підсумки навчальної діяльності у певний момент часу, зазвичай у кінці модулів (модуля 1, модуля 2), атестація та іспит. Сумативне оцінювання можна описати, як оцінювання по закінченні курсу, яке дозволяє визначити рівень досягнень студента, що підсумовує певний етап навчання.

5.1.1.Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№ Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання (вказати номер тижня, на якому буде проведено оцінювання)
Навчальна практика		
Складання програми практики. Оформлення документів для проходження практики та інструктаж з техніки безпеки й охорони праці	10 балів/10%	1-й день практики
Виконання програми практики. Виконання індивідуальних завдань	40 балів/40%	Щоденно за період практики
Доповіді-презентації, відповіді і спільні обговорення	20 балів / 20%	Останній день практики
ВСЬОГО	100 балів/100 %	x

5.1.2.Критерії оцінювання

Компонент	Незадо-вільно	Задовільно	Добре	Відмінно
	<i>кількість балів за:</i>			
Складання програми практики. Оформлення документів для проходження практики та інструктаж з техніки безпеки й охорони праці	Щоденник відсутній і наявність інших об'єктів контролю не враховуються. Відсутня відмітка в журналі інструктажу з техніки безпеки. Виставляється загальна негативна оцінка за проходження практики.	Щоденник оформлений з порушенням вимог, не містить передбаченої ним інформації (зокрема щодо змісту виконаних завдань).	Щоденник у цілому містить належну інформацію, однак оформлений з порушенням установлених вимог.	Щоденник оформлено належним чином, він містить повну інформацію про діяльність практиканта
Виконання програми практики. Виконання індивідуальних завдань	Здобувач вищої освіти систематично порушував установлені терміни виконання завдань. Вимоги щодо програми практики не виконано.	Здобувач вищої освіти не додержувався календарного плану проходження практики. При цьому більшість вимог виконано, але окремі пункти змісту практики відсутні або	Здобувач вищої освіти у цілому додержувався календарного плану проходження практики, однак допускав відступи від рекомендацій, при цьому виконані усі вимоги	Здобувач вищої освіти чітко додержувався календарного плану проходження практики. Сумлінно та вчасно виконував усі вимоги програми практики. Ним запропоновано власне

		недостатньо розкрити.	програми практики.	вирішення виробничих питань, продемонстровано активність, цілеспрямованість, креативність.
Доповідь-презентація звіту з практики	За наявності негативної характеристик и керівника від бази практики або керівника від кафедри позитивна оцінка практики є неможливою. У випадку, якщо Здобувач вищої освіти не виконав програму практики хоча б за одним з етапів практики й одержав 0 балів за відповідний звіт, то бали, одержані за інші звіти, не враховуються, і виставляється загальна негативна оцінка за результатами проходження практики.	Здобувач вищої освіти не дає задовільних відповідей по суті поставлених запитань, не орієнтується у програмі практики або в окремих її частинах, або припускається грубих помилок, що дають змогу зробити висновок про невиконання або неналежне виконання програми практики, свідчать про відсутність реальних результатів практики і набутих практичних навичок та вмінь.	Здобувач вищої освіти демонструє належні знання, переважно орієнтується у змісті поданого звіту та в програмі практики, однак у відповідях на запитання припускається окремих неточностей.	Здобувач вищої освіти демонструє належні знання, вільно орієнтується у змісті поданого звіту та в програмі практики в цілому, чим підтверджує її виконання; надає правильні й аргументовані відповіді на всі запитання з програми практики.
Разом за семестр	0-59	60-74	75-89	90-100

5.2. Формативне оцінювання:

Формативне оцінювання є джерелом інформації про успішність засвоєння результатів навчання як для викладачів, так і для самого здобувача. Формативне оцінювання, як правило, проводиться в ході вивчення ОК. Результати виконання здобувачами оціночних завдань допомагають викладачу при прийнятті рішень щодо характеру подальшого навчання.

Елементи формативного оцінювання	Дата
Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над ситуаційними задачами протягом занятя	Під час проходження виробничої практики
Підсумковий тестовий контроль зі зворотнім зв'язком від викладача	Під час проходження виробничої практики
Обговорення обраних шляхів розв'язання обраної проблеми.	Під час проходження виробничої практики
Спостереження за здобувачем у процесі виконання завдання.	щотижнево, упродовж семестру
Уважна перевірка та аналіз виконаних завдань	щотижнево, упродовж семестру

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1. Основні джерела

1. Вашека О.В., Баданіна В.А. Вибрані розділи дендрології. Навчальний посібник. К.: паливода А.В., 2024. 140 с.
 2. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева й кущі. Голонасінні: Довідник. Кохно М. А., Гордієнко В. І., Захаренко Г. С. та ін.; за ред. М. А. Кохна, С. І. Кузнецова; НАН України, Нац. бот. сад ім. М. М. Гришка. К.: Вища школа, 2001. 207 с.
 3. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Частина І. Довідник. Кохно М. А., Пархоменко Л. І., Зарубенко А. У. та ін.; за ред. М. А. Кохна. К.: Фітосоціоцентр, 2002. 448 с.
 4. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Частина ІІ. Довідник. Кохно М. А., Трофименко Н. М., Пархоменко Л. І. та ін.; за ред. М. А. Кохна та Н. М. Трофименко. К.: Фітосоціоцентр, 2005. 716 с.
 5. Заячук В. Я. Дендрологія. Голонасінні: Навчальний посібник. Л.: ТзОВ «Фірма Камула», 2005. 176 с.
 6. Заячук В. Я. Дендрологія. Покритонасінні: Навчальний посібник. Л.: ТзОВ «Фірма Камула», 2004. 408 с.
 7. Заячук В. Я. Дендрологія: Підручник. Л.: Апріорі, 2008. 656 с.
 8. Коваленко О. М. Декоративна дендрологія та квітникарство : навч. посіб. Миколаїв : МНАУ, 2022. 160 с.
 9. Кохановський В. М. «Декоративна дендрологія: дефініція терміна». Вісник СНАУ. Серія «Агрономія і біологія», 2020, № 2 (40), С. 23–30. DOI:10.32845/agrobio.2020.2.3
 10. Кохановський В. М., Барна М. М., Барна Л. М., Мельник Т. І. Методичні аспекти оцінювання декоративності деревних рослин відділу Pinophyta за сукупністю морфологічних ознак і ознак життєздатності. Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун-ту. Серія «Біологія», 2020, № 1–2 (79), С. 18–35. DOI:10.25128/2078-2357.20.1-2.3
 11. Кохановський В.М., Мельник Т.І., Коваленко І.М., Мельник А.В. Декоративна дендрологія. Навчальний посібник. Частина І, уми: "Коллаж-Принт", 2020. 263 с.
 12. Кохно М.А., Пархоменко Л.І. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Довідник. К.:Фітосоціоцентр, 2002. 448 с.
 13. Лаптев О. О. Інтродукція та акліматизація рослин з основами озеленення. К.: Фітосоціоцентр, 2001. 128 с.
 14. Литвак П.В., Ткачук В.І. Дендрологія. Навчальний посібник. Житомир, Полісся, 2002. 340 с.
- ### 6.3. Методичне забезпечення
15. Мельник Т. І., Пеньковська Л. В. Дендрологія. Навчальний посібник для студентів для студентів 2 го курсу спеціальностей 205 Лісове господарство денної та заочної форми навчання / Суми, 2019. – 152 с.
 16. Мельник Т. І., Кохановський В. М., Пеньковська Л. В. Дендрологія. Робочий зошит для студентів для студентів 2-го курсу спеціальностей 205 Лісове господарство, 206 Садово-паркове господарство" денної та заочної форми навчання (частина 1). Суми, 2020. 68 с.

17. Мельник Т. І. Дендрологія. Робочий зошит для студентів 2-го курсу спеціальності 205 Лісове господарство денної та заочної форми навчання (частина 2). Суми, 2022. 32 с.

6.4. Електронні ресурси

1. Дендрологія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://forester.ukraine7.com/t28-topic>
2. Бібліотечно-інформаційний ресурс СНАУ (книжковий фонд, періодика, фонди на електронних носіях, тощо) – <https://library.snau.edu.ua/>.
3. Інституційний репозиторій СНАУ (наукові статті, автореферати дисертацій та дисертації, навчальні матеріали, студентські роботи, матеріали конференцій, навчальні об'єкти, наукові звіти, тощо). – <http://repo.snau.edu.ua/>.
4. Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/> (Київ, проспект Голосіївський, 3, +380 (44) 525-81-04) та інших бібліотек.
5. Бутсад <https://www.youtube.com/@user-so8mf9lj9d>
6. Розсадник Осокор <https://osokor.com.ua/>
7. Каталог рослин EVA LandScape Company [https:// catalog.evasad.com/](https://catalog.evasad.com/)
8. Каталог рослин ПП Флоріум <https://ua.greenmarket.com.ua/dekorativnye-kustarniki/>
9. Каталог рослин Садового центру Наталіс <https://natalis.ua/plants/listvennye-kustarniki.html>

6.5. Програмне забезпечення

Програмне забезпечення (для підтримки дистанційного навчання (Moodle), Інтернет-опитування (Kahoot, LearningApp), тощо